

Fiskepigernes Fagforening 75 ár í dag:

Tær bygdu land

Tann 29. januar 1997 hendi ein stórhending her á landi, sum fekk stóran týðning fyri okkara samfelag. Henda dagin fyri 75 árum síðan bleiv fyrsta kvinnuliga fakfelagið stovnað á Tvøroyri. Henda stórhending – tí tað var tað – hevur havt stóran týðning – ikki bara fyri Tvøroyri og fyri tey, sum her búgva – men fyri alt landið. Bert 5 ár eftir at arbeiðsmannafelagið »Enigheden«, seinni Fylking, var stovnað, settu kvinnurnar skjótt á og fingi sitt egnu felag, Fiskepigernes Fagforening. Hetta, sum hendi her fyri 75 árum síðan, var eitt eindómi og er umrøtt í tí stórverki, sum bókin um Fylking er – og sum er væl úr hondum greidd av Jóhnesi Dalsgård – eitt stórverk um stórhendingar. Bæði fakfelagsliga og ikki minni politiskt hevur hetta sett síni spor, men var tað ein stórhending at Fylking varð stovnað, so var stovnanin av Fiskepigerens Fagforening ikki minni stórhending.

Tá tíðina komu til Tvøroyrar fleiri hundrad kvinnur úr øllum bygdom í Føroyum. Tað er enn so, at tú av Tvøroyri kanst fóra ættarbond til hvørja einastu bygd í Føroyum, og tað sigur ikki so lítið um hvønn týðning Tvøroyri hevur havt og enn hevur á tí samfelagsliga økinum. Tað hevði verið ynskiligt, at søgan um Fiskepigernes Fagforening hevði fingið størri rúmd í bókini um Fylking. Hetta verður sagt uttan at taka nakað frá stórverkinum, sum bókin um Fylking veruliga er, víst kann verða til tað fyrimyndarlaga samarbeiði, sum ígjøgnum øll hesi mongu ár hevur verið ímillum hesi feløg – tað er í serklassa.

Tað var soleiðis, at tað vóru fiskagenturnar, sum høvdu tey figgarligu viðurskiptini í lagi, soleiðis at tær lögdu pengarnar á borðið, tá ið arbeiðsplássini vóru keypt í 1930. Og í 1936 varð »Leivur Øssursson« keyptur – virkini vóru keypt tá ið arbeiðsgevarar fóru av knóranum. Stóra kreppan, sum tók seg upp og tók ikki bara her okkum, men rakti hart kring allan heim og tók stóran fyrirkomur av fótum.

Tað var ikki ódugna-skapur, sum gjørdi at virkini her heima fóru, men broytingar í fiskaprisum og borgarkriggi, har vóran skuldi seljast, gjørdi sitt.

Tað var soleiðis, at skipini fóru beinleiðis av fiskileið til Spaniu, og har bleiv hald lagt á tey og fiskalastina – og vórðu tey afturhildin í fleiri mánaði. Hetta kostaði tí viðbrekna føroyska samfelagnum dyrt. Tað vóru eingir møguleikar fyri stuði

Arbejdsfolk hjá N. J. Mortensen og børn teirra

ella hjálp, reiðarar vóru sínir egnu harrar. Tá var tað veruliga tað fría fyrirkasssemi, sum var í háseti – ikki sum nú eitt neyðaregg, sum dúvar uppá landskassastuðul og framtaksløysni.

Sum sagt vóru hundrad-tals kvinnur komnar til Tvøroyrar at vinna sær pening, tí tað var sum skaldið Poul F. sigur so rámandi: »Her vóru virkir og livikorini best«.

Her vóru virkini og livikorini best – tær gentur, sum komu norðan ifrá, høvdu eingi hús at búgva í, tí bygdu keypmennir hús til tær at búgva í, meðan tær vóru í arbeiði. Hesini húsini høvdu nøvn – tað á Hvítanesi bar navnið Hvít-hús – hjá N. J. M. var tað Kronborg – húsið hjá Thomsen var Roystovan, sum enn í dag er varð sum eitt søguligt minni um eina farna tíð.

Uttari Handil teir høvdu Jomfrubúrið. Her báðu bygdaagenturnar. Tær høvdu eisini sømdir, sum tær lokalu ikki høvdu. Eitt var, at tær 14. hvønn dag fingi

frá arbeiðsgevaranum eina kolaspann til hitan – hetta var iskoyti til lön teirra. Fiskepigerne fingi sett í sín sáttmála, at tær lokalu skuldu hava somu sømdir og tær fingi tað. Hetta dómið sigur kanska ikki so nógv í dag, men snara ogur ljóðlunum 75 ár aftur, tá tað bert var torv til brúks, so hevði tað stóran týðning fyri tað lokala húsarhaldið og í flestu forom bleiv koldi goymt til vetrarkuldin kom.

Tær fiskagentur, sum tóku seg saman, vóru samdar. Tær rømdu tað fakfelag og politiska virki, sum bygt verður á tann

dagin í dag.

Ikki er gjørligt at nevna allar við navni, men eitt er greitt: Tær skrivaðu søgu. Tær settu stuðlar og teir sterkar undir bæði ta fakfelagsliga og ta politisku arbeiðararøslu, sum vit hava her á landi. Tær kravdu ikki, at tær við lóg skuldu javnsetast við mann-fólkini, tí tær vóru frammanfyri.

At umrøða brøgd teirra verður sum at skriva søgu, men vit eiga ikki at lata hesa søguna doyggja, men goyma hana so væl. Tær bygdu hetta land. Teimum átti minnisvarði at verði

settur.

Tað er nógv, sum undrast yvir at navnið ikki er føroyskað, men um so varð gjørt, vildi tað søguliga verið veikari, tí hetta hendi í 1922 – navnið Fiskepigernes Fagforening er eitt heiðurligt navn, sum við avrikum sínum er ritað í Føroya fjøll.

Tær dugdu bæði fakfelagsliga og politiskt at fremja tøk. Þróvini hava vit nógv.

Tann fyrsta stjórn felagsins var: Magdalena Olsen, Anna Hofgård og Pouline

Niclasen.

Tað kundu nógv onnur nøvn verið nevnd, men lat okkum í taksemi minnst tær, tær tendraðu ein kyndil, eftir tær stendur ein varði um megnark vinnur, sum skaptu nakað haldbart, tær bygdu upp, og tá ið á stóð, tá tóku tær róður í hond. Tær tóku ábyrgd, tí skuldi tann førningur bæði fakfelagsliga og ikki minni politiskt verið lættur at borið, tí hann varð væl úr hondum greiddur.

Tit, sum í dag hava ábyrgdina: hyggið at hvat tær, sum lögdu stóð gjørdur og haldið áfram í sama anda, tí undangongukvinnur í Fiskepigernes Fagforening, tær bygdu land og framdu í verki tiltøk til gagns fyri Føroya fólk. Hjartaliga tillukku.

Sverre Midjord

Fiskafólk hjá Thomsen - á fiskaplássinum vestan fyri gomlu doktarahúsinu á Tvøroyri. Dokaahúsinu blivu seinni til kommunuskrivstovu

